

Et marked for migranter

Hirslund, Dan Vesalainen

Published in:
Nepal Vision

Publication date:
2017

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Hirslund, D. V. (2017). Et marked for migranter. *Nepal Vision*, 26 nr 2, 6-7.

Et marked for migranter¹

Dan V. Hirslund
Center for Globale Sydasiestudier
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier
Københavns Universitet

I foråret 2016 var jeg i Kathmandu i fem måneder for at undersøge forholdene for daglejere i lyset af Nepals øgede integration i det, der sædvanligvis betegnes som "globalisering", men som mere præcist handler om en udvidelse af kapitalismens markeds- og akkumulationslogikker. Hvis Nepal er blevet tættere integreret i en global kapitalisme, hvad betyder så dette i praksis? I modsætning til Indien, der aktivt har forfulgt en neoliberal politik med udlicitering af statsservice til private organisationer og hjulpet private firmaer, ofte multinationale, med at bygge nye industrier, har der slet ikke været den samme interesse for investering i Nepal. Men hvordan har Nepal så forandret sig økonomisk i kølvandet på en langtrukken liberalisering, der startede allerede tilbage i 1980'erne med optagelse af de første strukturlån fra den Internationale Valutafond (IMF)?

Den uformelle økonomi

Vejen til en forståelse af Nepals liberalisering går via opblomstringen af en uformel, urban økonomi. En tidlig morgen nede ved Bagmatifloden, i april måned, møder jeg Om Bahadur. Han er daglejer, det vil sige at han sælger sin arbejdskraft for kortere perioder og på denne måde søger at stykke en indtægt sammen, han kan leve af. Men Om er ny her og da jeg falder i snak med ham viser det sig, at han er kommet hertil, fordi han lige er blevet snydt for en masse penge og ikke har andre steder at gå hen. Jeg prøver at oprulle historien. Om havde sammen med to venner fået en kontrakt på at lægge optiske fiberkabler på en af ambassadegrundene gennem en af vennernes kontakter, en såkaldt *thekedar*. De ville blive betalt pr. meter og arbejdet tog 30 dage. Men da arbejdet var overstået var vennens kontakt pludselig forsvundet og skyldte hver af dem 12.000 rupier.

Om var nu kommet ned til Bagmati-floden for at få lidt rådgivning om, hvorvidt der var en chance for at få pengene igen. Hernede flokkes daglejere der leder efter arbejde og har erfaring med, hvordan man undgår at blive snydt. Den primære udfordring er, at det meste arbejde bliver udført på baggrund af mundtlige aftaler og sjældent indeholder andre detaljer end dagslønnen og arbejdets varighed. Der bliver ikke skrevet kontrakter, og standarder for arbejdets kvalitet, sikkerhed under udførelse, og parternes gensidige forpligtelser bliver kun italesat, og forhandlet, når og hvis det bliver relevant. Denne type arbejdsrelationer har af udviklingsøkonomer længe været teoretiseret som en uformel økonomi og det er almindeligt antaget af for eksempel Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO), at langt størstedelen af det arbejde (96%) der bliver udført i Nepal, ikke er underlagt formelle kontraktlige forpligtelser men bliver forhandlet spontant fra gang til gang.

For Om og andre af de mange daglejere jeg talte med betyder det helt konkret, at de aldrig kan være sikre på, om de aftaler de har indgået bliver overholdt, og da det kun er meget sjældent at det lykkedes nogen at forhandle et forskud betyder det i praksis, at daglejere er nødsagede til at udføre det

¹ Preprint version af artikel indsendt til tidsskriftet "Nepal Vision". Artiklen kan refereres med henvisning til KUs CURIS arkiv (curis.ku.dk).

aftalte arbejde med en konstant usikkerhed omkring, hvorvidt de vil blive betalt til sidst. Efter Oms uheldige oplevelse på ambassaden havde han fået job som altnuligmand, *jyammī*, og her havde han arbejdet en uges tid med at lægge et cementgulv til en garage i en privat residens, selvom hans arbejde primært bestod i at være håndlanger. Belært af sin tidligere erfaring havde han lavet aftalen direkte med husets ejer på 600 rupier per dag. Selvom der kun var tale om otte dages arbejde var han blevet betalt klatvis og altid for sent, så nu hvor arbejdet var overstået manglede han stadigvæk 2.200 rupier af sin aftalte løn. I mellemtiden var ejeren ikke længere til at få fat i og det var nu dennes søn, en arrogant 'don' ifølge Om, som forestod forhandlingerne om udbetaling af resten af lønnen, og Om havde fået en anden daglejer han kendte fra sin landsby til at hjælpe ham med at drive pengene hjem. Så Om var igen havnet i saksen, selvom han havde prøvet at være mere forsigtig.

Konkurrerende markeder

Oms udfordringer med at sikre sin retmæssige indtægt viser hvor barske livsvilkår, der eksisterer indenfor en uformel, eller rettere *uformaliseret*, økonomi. Det er nemlig oftest sådan, at det arbejde daglejerne udfører er del af større pengebevægelser, hvor for eksempel banklån og officielle lønninger siver videre som uofficielle betalinger til arbejdere som modydelse for den service eller det produkt, der bliver skabt og hvis værdi tilfalder ejeren af kapital. Den manglende regulering af hele denne uformaliserede arbejdsindustri har derfor ikke overraskende skabt sine egne hierarkier, som følger pengestrømmen og søger at lukrere på at agere mellemlid mellem kapital- og arbejdsparterne.

Den største økonomi, som gør brug af løsarbejdere på denne måde, er byggeindustrien, der har boomet med stigende jordpriser i Kathmandu og en øget politisk satsning på infrastruktur som et nyt udviklingsparadigme. Byggeindustrien har skabt sine helt egne arbejdsmarkeder i byen, der afspejler byggeriets historiske rolle i dalen. Den klassiske Newari arkitektur, der især er tydelig i de gamle bycentre, har været baseret på specifikke kaster, der har været specialiseret i træskærerarbejde og som stadigvæk spiller en rolle i udsmykningen hos især højaste Newariers boliger. Men deres arbejde er relativt dyrt og med ekspansionen af Kathmandu siden 1980'erne er der tilkommet en række større 'contractors', eller byggematadorer, der med profitmaksimering som drivkraft, har skabt et nyt marked af byggearbejdere ved at mobilisere arbejdsløse unge fra landområderne ind til konkrete projekter. Dette har kunnet lade sig gøre ved at bruge mellemmand, hvis opgave blot har været at levere arbejderne uden hensyntagen til byggeprocessen og det har så været disse uafhængige mellemmand, der har haft ansvaret for, og aflønning af, arbejderne. Disse *thekedars* har kunnet drage fordel af, at de på den ene side har forstået sig på byggeprocessen og har haft det fornødne netværk til at kunne indgå aftaler med industriens repræsentanter. På den anden side har de kontakten til, og en autoritet i forhold til, potentielle arbejdere med forskellige kvalifikationer, så de kan formidle og forvalte kontakten mellem arbejdsgivere og arbejdstagere.

Om og de andre arbejdere som jeg har talt med ved Bagmatifloden tilhører et tredje og det største marked for de uformaliserede byggearbejdere. Disse hidrører ligesom den anden gruppe heller ikke fra Kathmandu men arbejder i reglen på mindre byggeprojekter for husejere og er bedre etableret – og dyrere – end de ufaglærte migrantgrupper fra den anden gruppe. Denne tredje gruppe arbejdere samler sig omkring dagsmarkeder, eller 'stops', hvor alle har mulighed for at tage forbi og søge efter kvalificeret arbejdskraft indenfor bygge- og anlægsgene. I modsætning til landsbyernes arbejdsgrupper er de der arbejder på 'stops' alle i konkurrence med hinanden om det spredte arbejde, der efterspørges, og de første gange jeg selv besøgte disse stops og før jeg blev en del af hverdagen, blev jeg straks omringet af store grupper af daglejere, der var sultne efter kontrakter.

Her på dagsmarkederne er mellemmandenes rolle endnu vigtigere end på de store byggeprojekter, hvor arbejderne, når de først er blevet fundet og transporteret til byggepladserne, typisk bor og arbejder samme sted i måneder ad gangen. Men på dagsmarkederne er udbud og efterspørgsel hele tiden i bevægelse og *thekedars* tager løbende imod forespørgsler, som de søger at reagere på med det samme for at undgå at andre løber med opgaven. Arbejderne, for deres del, har hele tiden aftaler med flere *thekedars*, fordi de ikke kan regne med at 'deres' *thekedar* altid har arbejde til dem og til tider, som eksemplet med Om illustrerede, så kan man heller ikke stole på mellemmanden og må søge andre forbindelser til at få arbejde på. Samtidig – fordi det at sikre en arbejdskontrakt giver mulighed for selv at score overskuddet fra en kontrakt – er der rift blandt de mere veletablerede arbejdere om at have sine egne arbejdere og at få et direkte forhold til potentielle arbejdsgivere.

Det er altså et system med en enorm indbyrdes konkurrence og mistænksomhed. Det har skabt et marked der er både lagdelt – fuld af hierarkier af arbejdere, der søger at legitimere deres egne overlegne status i disse økonomiske spil og hvor de få kvinder som er her arbejder i bunden som 'hjælpere' – og som er meget flydende: positioner bliver hele tiden udfordret og skifter, og der er ofte stort overlap mellem forskellige grupperinger eller netværk. Intens konkurrence og uformalitet har både skabt en kompleks uigennemskuelighed af processer og positioner samt en stor usikkerhed for de arbejdere der, som Om, har svært ved at gennemskue systemet og som derfor ender med at trække det korte strå.

Migranter i den nationale økonomi

Oms historie er ikke unik men afspejler en udbredt udsathed blandt fattige arbejdere. Denne *prekarisering* er langt fra ny, men den har taget nye former i takt med at (især unge) folk er blevet skubbet ud af en stagnerende landbrugsøkonomi og ind til byerne, der med voksende middel- og overklasser har skabt en underklasse, der servicere de veletablerede og rigere grupper i byen gennem transport-, mad-, rengøring- og byggehverv. Alle disse økonomier udgør en form for underside af den voksende og glitrende rigdom, der primært består i en statusøkonomi af varer, hvad enten der er tale om velkendte forbrugsvarer som tøj, smykker og biler, spektakulære fejring og forlystelser, eller opførsler af dyre boliger.

Der har været stor fokus i de sidste par år på den store gruppe af nepalesere, som migrerer til udlandet for at arbejde eller studere. Men dette handler ikke kun om frustration med samfundet i Nepal, som det ofte er blevet udelagt som. Når det drejer sig om arbejdere, handler det også om, hvilken rolle de spiller i den nationale og internationale økonomi. Nepals primære eksportvare er billig arbejdskraft, hvilket afspejler både en underudvikling af den nationale økonomi og en underuddannelse af arbejdskraften generelt. Kathmandus markeder for migranter afspejler en lignende nedprioritering af en opkvalificering af arbejdere, der ville kunne muliggøre en omfordeling af den nationale velfærd til de producerende led. Det er sigende at en stor del af byggearbejderne i Kathmandu stammer fra de nordindiske stater, især Bihar og Uttar Pradesh, der har en lang historie med at bruge overflødiggjorte landarbejdere til at bygge de rige metropoler uden hensyntagen til, hvad der bliver af de mennesker, der har bidraget til byernes spektakulære vækst. På denne måde viser de større kapitalbevægelser sig i opbygningen af prestigefyldte byområder.